

1 Inleiding Bergrede.

1.1 De rede op een berg.

De bergrede vindt men in Matt. 5, 6 en 7 en behoort tot één van de bekendste bijbelgedeelten. Zowel christen als niet-christen citeren vaak uit de bergrede. De laatste groep veelal in onwetendheid, maar hieruit blijkt toch dat de bergrede tot de wereldliteratuur is doorgedrongen. Ook in het verleden hebben velen zich op één of andere manier met de bergrede beziggehouden. Onder hen zijn bekende namen zoals de schrijver Tolstoy, de kerkhervormer Luther en ook Gandhi en Albert Schweitzer.

De bergrede wordt zo genoemd omdat Christus de uiteenzetting over 'de grondwet van het Koninkrijk der hemelen' op een berg gehouden heeft (Matth. 5:1). In Matth. 8:1 lezen we weer dat Hij afdaalt van de berg. In het Lucas-evangelie (Luc. 6:20-49) vinden we ook zo'n uiteenzetting die door sommigen weleens de 'rede van de vlakke' wordt genoemd omdat de Heer deze rede vanaf een vlakke plaats gehouden heeft (Luc. 6:17). De vraag is of het hier om dezelfde reden gaat. Naast veel overeenkomsten zijn er ook aanmerkelijke verschillen. Toch gaat het hier naar alle waarschijnlijkheid om dezelfde rede. Voor een meer uitvoerige verhandeling hierover wordt men verwezen naar [Stott, pag. 21-24].

1.2 Verschillende visies.

De bergrede heeft zowel bewondering als irritatie geogst. Bewondering, omdat velen inzien dat als ieder mens de bergrede werkelijk zou leven er een ideale samenleving tevoorschijn zou komen. Irritatie, omdat velen de eisen die Christus in de bergrede heeft neergelegd voor Zijn volgelingen, onhaalbaar achten. Zo hebben zich in de loop van de tijd ook verschillende visies over de bergrede ontwikkeld. Er is bijvoorbeeld de liberale visie, die de bergrede als een evangelisch ideaal ziet dat aan iedereen bekend moet worden gemaakt. Als iedereen de bergrede leert leven dan komt het Koninkrijk van God. Dan is er ook de dispensatie visie, die de bergrede voor nu niet haalbaar acht maar wel voor het duizend-jarig rijk. Anderen (waaronder Albert Schweitzer) betoogden dat de bergrede alleen maar gold voor een korte periode namelijk de tijd die er lag tussen Jezus' bediening en zijn wederkomst. Ze veronderstelden hierbij dat Jezus dacht dat Zijn wederkomst zeer nabij was. Zo zijn er nog wel meer visies maar de vraag die nu naar voren komt is: Voor wie is de bergrede bedoeld?

1.3 Voor wie is de bergrede bedoeld?

Is de bergrede bedoeld voor alle mensen, dus zowel voor christen als niet-christen? In Matth. 5:1 staat dat Hij de scharen zag, de berg opging en toen Hij zat kwamen Zijn discipelen tot Hem. De Heer richt zijn onderwijs in de eerste plaats tot Zijn discipelen maar we mogen veronderstellen dat het volk op enige afstand meeluisterde (Matth. 7:28). Als we echter gaan kijken naar de inhoud van de bergrede dan kunnen we niet anders dan tot de conclusie komen dat de bergrede bestemd is voor christenen, dus zij die zijn wedergeboren. Let alleen maar eens op Matth. 6 waar de Heer Jezus verschillende keren spreekt over 'uw Vader'. Dit kan alleen maar betrekking hebben op diegenen die God inderdaad hun Vader kunnen noemen en dat zijn de kinderen Gods. De bergrede is dus niet bestemd voor ongelovigen, een ongelovige is absoluut niet in staat om de bergrede te leven!

Op grond van Matth. 7:13 (gaat in door de enge poort) zou men kunnen concluderen dat de Heer hier tot ongelovigen spreekt. Een christen is immers al ingegaan door de enge poort. Het lijkt er inderdaad op dat deze oproep in het bijzonder degenen geldt die nog geen discipel zijn. We merkten al eerder op dat het volk op enige afstand meeluisterde (zie verder bij de behandeling van dit vers in 9.2).

De vraag is nu wel of een christen dan wel in staat is om de bergrede te leven? Door Gods genade: ja! We komen hier bij de bespreking van vers 3 op terug.

1.4 De inhoud van de bergrede.

Het is niet eens eenvoudig om in één zin samen te vatten wat de inhoud van de bergrede is. Men noemt het weleens: de grondwet van het Koninkrijk der hemelen. Je zou het kunnen aangeven als: de voorschriften die Christus voor Zijn volgelingen gegeven heeft opdat hun leven tot eer van God zou zijn.

We vinden in de bergrede dus voorschriften over de verhouding van de christen tot Zijn hemelse Vader

maar ook over de verhouding tot de naaste en tot zichzelf. Verder wordt er ook iets gezegd over de verhouding tot geld en bezit. Ook vindt men er waarschuwingen tegen valse profeten maar ook tegen alleen maar 'lippendienst' (Matth. 7:21). Omdat de Joden natuurlijk de wet hadden, spreekt Christus ook over de verhouding van wat Hij hier leert en de O.T. wet (Matth. 5).

De Heer Jezus maakt nadrukkelijk duidelijk dat Hij werkelijk verwacht dat Zijn volgelingen zijn leer in de praktijk brengen (Matth. 7:24) en Hij waarschuwt tegelijkertijd voor het horen en niet doen (Matth. 7:26).

Als christen sta je eigenlijk elke dag weer voor de keus om de geboden van Christus al of niet in de praktijk te brengen, misschien zelfs wel van moment tot moment. Hoe reageer je bijvoorbeeld als iemand je smadelijk behandelt? Geef je hem of haar 'lik op stuk', zoals in de wereld gebruikelijk, is of breng je Matth. 5:39 in praktijk (de boze niet weerstaan)? Gelukkig heeft God veel geduld met ons!

De bergrede is een belangrijk onderdeel van 'de leer'. Een heleboel zaken die in het N.T. geleerd worden vindt men op de één of andere manier terug in de bergrede. Toch komen in de bergrede ook een aantal zaken niet aan de orde. De Heer Jezus zegt hier bijvoorbeeld niets over de Heilige Geest terwijl een discipel zonder de hulp van de Heilige Geest de bergrede absoluut niet in de praktijk kan brengen. De bergrede heeft natuurlijk alles te maken met de vrucht van de Geest maar ik denk dat je kunt zeggen dat de discipelen van de Heer, in dit nog vrij prille stadium van Zijn bediening, nog niet toe waren aan een uiteenzetting over de Heilige Geest. Pas later, vlak voor Zijn lijden, legt de Heer Jezus aan zijn discipelen zaken uit met betrekking tot de Heilige Geest. Verder vinden we in de bergrede vrijwel niets over de 'eindtijd'. De Heer Jezus spreekt daar later wel over (Matt. 24 en 25).

Aan het einde van het Matteüs-evangelie geeft de Heer aan Zijn discipelen het zendingsbevel (Matt. 28:19). Ze krijgen de opdracht discipelen te maken, hen te dopen en hen te leren onderhouden al wat ik u bevolen heb. De bergrede vormt hier een belangrijk onderdeel van.

1.5 De christelijke tegencultuur.

Van tijd tot tijd zijn er mensen, die uit onvrede met de huidige gang van zaken in de maatschappij, zich min of meer terugtrekken in hun eigen 'sub' of tegencultuur. Vooral bij jonge mensen treffen we dergelijke tendenzen aan. Zo hebben we in ons eigen land de 'flower-power' beweging gehad. Meestal hebben zulke bewegingen een korte duur. Veelal zijn jongeren ook in de gevestigde kerken teleurgesteld. Ze verwachtten daar de 'tegencultuur' maar het bleek een teleurstelling. Maar het signaal dat ze afgeven is duidelijk: het moet anders, ook al weten ze zelf niet goed hoe. Toch heeft Christus in de bergrede een aantal duidelijke en radicale principes voor een christelijke tegencultuur neergelegd. Niet een tegencultuur om in te vluchten, want hoe kunnen we anders het licht van de wereld en het zout der aarde zijn? Maar wel een tegencultuur om in deze wereld voluit te leven. John Stott (pag. 19) zegt hierover (enigzins vrij vertaald):

"De standaarden van de bergrede zijn niet gemakkelijk haalbaar maar ook weer niet totaal onhaalbaar. Als je zegt dat het onhaalbaar is dan ontken je de bedoeling van de bergrede. Als je het daarentegen weer voor iedereen haalbaar acht dan negeer je weer de werkelijkheid van de zonde. Ze zijn alleen maar haalbaar voor diegenen die de nieuwe geboorte ervaren hebben, waarvan Jezus aan Nicodemus uitlegde dat het de onmisbare voorwaarde was om het Koninkrijk Gods te zien en binnen te gaan. Want de rechtvaardigheid die Hij in de bergrede beschrijft is een innerlijke rechtvaardigheid. Hoewel het uitwendig blijkt en zichtbaar wordt in woorden, daden en relaties, blijft het in essentie een rechtvaardigheid van het hart".

Alleen zij die deze rechtvaardigheid bezitten zijn in principe in staat om een christelijke 'tegencultuur' te vormen en het Koninkrijk Gods op deze aarde te laten zien. 2. De zaligsprekingen (Matt. 5:1-12).